

O OBRTI IN TRGOVINI

Morda bi ljudje še danes hodili po zemlji brez prave pameti, če se ne bi zasmilili Prometeju, da jih je začel učiti delati in misliti. Bogovom, še posebej Zeusu, vladarju vseh bogov na Olimpu, to ni bilo posebno všeč, kajti ljudje so zaradi Prometejeve vneme postajali že preveč samostojni in so kar pozabljali na obveznosti do bogov. Poklical je Prometeja in mu razložil nejevoljo. Vendar je Prometej še kar naprej pomagal ljudem, dokler ni Zeusu prekipelo: Prometeja je treba ustaviti, dokler še ni do konca zabredel s svojo neposlušnostjo! Ko je razmišljal, kako naj to izpelje, se mu je zdelo, da bo najbolje, če ga da za nekaj časa prikovati. Seveda pa potomca božanskega rodu Titanov ne more vkovati kar nekdo. Zato je Zeus stopil med razžarjene vulkane, kjer je imel bog Hefajst svoje kovaške delavnice, in mu naročil, naj Prometeja z najtrdnjšimi verigami prikuje k skali na Kavkazu. Hefajst je Zeusovo naročilo izpolnil.

Bajko iz grške mitologije lahko beremo tudi tako, da so se že v najstarejših obdobjih posamezniki specializirali za določena dela oziroma da so ljudje kmalu ugotovili, da gre nekaterim med njimi neko delo bolje od rok. Kljub temu je zemlja še tisočletja predstavljala glavni vir preživetja in šele v času nastopajočega fevdalizma, nekako od 11. stoletja naprej, so vse večje potrebe po rokodelskih izdelkih in vedno bolj živahne trgovske poti potisnile v ospredje pomen rokodelcev. Vedno več kmetov je postajalo kovačev, tkalcev, usnarjev, čevljarjev, tesarjev, mizarjev, kolarjev, sodarjev, zidarjev, kamnosekov, mlinarjev, pekov, mesarjev, krojačev... in obrti so sčasoma dosegle tisto razvojno stopnjo, da so se začele ločevati od kmetijstva in zemljiškega gospodarstva in so samostojno zaživele v novih gospodarskih središčih, mestih in trgih. Nekateri fevdalci so hitro zgrabili možnosti, ki so se jim s tem ponudile. Gospodarska središča so nastajala na njihovi zemlji, kar jim je zagotavljalo nove prihodke in oblast. Z rastjo mestnega prebivalstva in krepitvijo gospodarske moči mest pa so rasli tudi apetiti fevdalcev. To je med meščani sprožilo boj za mestne pravice oziroma za neodvisnost. Uspeh je bil največkrat odvisen od gospodarske moči mesta. Mnoga manjša mesta se niso mogla rešiti zemljiškega gospoda in so uveljavljala samoupravo le v mejah, ki jih je on začrtal.

Mokronogu so trške pravice, kot že vemo, določili in podelili škofje s Krke.

V srednjem veku so se začeli obrtniki združevati tudi v poklicne zveze, tako imenovane cehe. Najprej so bili cehi svobodne združbe obrtnikov, kasneje pa je postalo članstvo obvezno. Kdor se ni vključil, so mu zaprli delavnico. Cehi so, med drugim, članom zagotavljali pravico do prodaje svojih izdelkov na domačem tržišču. Cehovska pravila so tudi določala število samostojnih mojstrov v mestu ali trgu, število pomočnikov in vajencev, ki jih je smel zaposliti obrtnik, delovni postopek, enotne cene blaga, enake pomočniške mezde itd. Prekršitelje so strogo kaznovali, še posebej so bili občutljivi na sleparije.

V Mokronogu so obstajale različne obrti: barvarstvo, tkalstvo, lončarstvo, mizarstvo in mesarstvo. Iz tako imenovane komercialne tabele za leto 1762 zvedemo, da je bilo takrat v trgu 17 obrtnih mojstrov: 4 usnarji, 3 mesarji, 2 čevljarja, 2 črnobarvilca, 3 tkalci in po en kovač, mizar in lončar. Usnarji so tisto leto predelali kože desetih volov, petnajstih krav, desetih telet in petnajstih ovac. Prodali so dvakrat po 40 kosov usnja in 240 parov podplatov, nekaj doma, drugo v Šentrupertu, Tržišču, na Mirni, Žalostni gori in v Novem mestu. Usnarji se v tabeli pritožujejo nad visoko mitnino in trdijo, da ne živijo samo od obrti, temveč tudi od poljedelstva in jim je obrtništvo le dodatna dejavnost.

Ista tabela sporoča, da so mesarji 1762. l. zaklali 10 volov, 24 krav, 40 telet in 60 ovc. Meso so prodajali doma in v okolici, med drugim na gradu Otočec, v Novem mestu in celo v Ljubljani. Prodali so tudi vseh 134 kož.

Mokronoški lončar je v tem letu izdelal 300 loncev, 70 skled in 180 vrčev. Glino je

dobival v gosposčini Rakovnik. Tudi on ni vseh izdelkov prodal doma.

Mokronoški obrtniki so bili verjetno včlanjeni v ustreznih cehih v Novem mestu, razen usnjarjev in čevljarjev, ki so imeli svoj ceh v Mokronogu. To potrjuje ohranjena pogodba med *"Privilegirano častitljivo zadrugo čevljarjev in usnjarjev v Novem mestu ter zadrugo čevljarjev in usnjarjev v municipalnem trgu Mokronog"*, sklenjeno 7. januarja 1768. V tej pogodbi so Novomeščani prodali mokronoškemu cehu 1/4 "skrinje" z vsemi sklepi, uredbo, pravom in sodstvom. Mokronoški ceh je obdržal tudi vse že prej podeljene svoboščine. Po tej pogodbi je ceh obsegal območje mirnske gosposčine, Veselo Goro, Šentrupert, Mokronog, Trebelno, do Hmeljnika z vsemi vmesnimi vasmí, ki jih je imel že prej. Ceh je bil razpuščen 1814. I. Še dolgo pa je nanj spominjal grb, ki je visel v posebni sobi gostilne »Pri stari pošti«, kjer so še do leta 1880 neuradno proglašali in potrjevali novo pečene obrtne pomočnike in jih starim običajem primerno krstili.

Sicer pa se je usnjarstvo v Mokronogu obdržalo in razvijalo. Verjetno je kakšno korenino pognalo tudi iz sosednjega Rakovnika, kjer so rakovniški gospodje Barbo imeli pri graščini Dob veliko usnjarno, ki je obratovala od leta 1789 do francoskih vojn 1797 leta. Neposredni začetnik pa je bil Andrej Penca, podjeten in sposoben usnjar, ki se je v trg preselil iz Novega mesta in najprej ustanovil večjo obrtno delavnico in jo leta 1828 še razširil. To leto lahko štejemo za nastanek tovarne, saj so letnico 1828 vgradili v tovarniški znak. 1911 je poslopje uničil ogenj, vendar je na pogorišču zrasla nova usnjarna. Lastnik Franc Penca (sin Andreja Pence) jo je opremil s sodobnejšimi stroji in kot stransko panogo je dobila usnjarna še parno žago in lesno industrijo.

Pencatova tovarna je imela celo svojo elektrarno. Od 1920. l. je z elektriko oskrbovala tudi trške hiše. Šele 1938. l. so v Mokronogu, ob cesti Deu - pokopališče zgradili transformator in v mokronoško omrežje spustili tok banovinske elektrarne.

Svetovna gospodarska kriza v tridesetih letih je tudi Pencatovo tovarno usnja spravila na kolena. Savel Kalin je postopoma pokupil vse delnice usnjarske družbe in postal edini lastnik usnjarne. Tovarno je potem preuredil v moderno podjetje, v katerem so izdelovali prvovrstno usnje za podplate in galanterijo. Dnevno so lahko predelali 200 govejih in 300 svinjskih kož.

Mokronoška tovarna usnja je v glavnem dobila vse osnovne surovine doma. V neposredni okolici je odkupila vso razpoložljivo smrekovo skorjo in druga domača strojila, kot ježice in hrastovo čreslo. V enem letu je to količinsko zneslo več sto vagonov. Tovarna je v okolici odkupovala tudi velike količine drv in apna.

V tridesetih letih je usnjarna zaposlovala okrog 200 delavcev in nameščencev, vendar je število v tem času, zaradi razmer na svetovnem trgu, precej nihalo. Tako zasledimo sredi desetletja podatek o 60 zaposlenih, proti letu 1940 pa celo 400.

Morda ni odveč povedati, da je tovarna slovela po kakovosti. Leta 1940 je na primer prejela na razstavi v Londonu zlato odličje za galanterijsko usnje.

Te statistične številke imajo tudi drugo, temno plat. Kronist mokronoške župnije je leta 1934 zapisal: *»Pol župnije strada, ker jim je toča pobila vse. Davki so strašni, vse je zarubljeno, ker ljudje ne morejo plačat davkov. Kmetijski pridelek ne velja nič. Ljudje so slabo napravljene, v cerkev ne morejo. Otroci so oblečeni, da bi se človek zjokal. Ljudje sekajo hosto, pa kaj, ko je kubični meter suhih bukovih drv 40 din. Kaj je s tem plačano? Drva? Delo? Vožnja? V naših krajih ni zaslužka. Usnjarna v trgu, last Savla Kalina, dela s polno paro, kruh ima 60 delavcev, ampak plača?! Za deset ur dela 18 din, in od tega naj živi delavec in družina!«*

O slabih razmerah v tovarni so Milanu Brezovarju, piscu brošurice *»Stavka v mokronoški tovarni usnja - 1936«* pripovedovali tudi Ferdo Šetrajčič, Ignac Golob, Jože Brlogar iz Martinje vasi, Ciril Brzin, izučen usnjarski delavec (gerber) iz Brune vasi, Jože Bale s Svetega Vrha, Slavko Levstik z Malkovca, Daniel Hočevar, tovarniški šofer s Puščave in Polde Arko, tovarniški kurjač iz Martinje vasi.

Nezadovoljstvo med tovarniškimi delavci je leta 1936 izbruhnilo v štrajk. Stavkajoči delavci so izvolili šestčlanski stavkovni odbor: Anton Finc - predsednik, Ivan Tratar, Ferdo Šetrajčič, Jože Kralj, Ciril Brzin in Slavko Levstik. Lastnik Kalin je moral popustiti, delavcem je zvišal mezde do 25%. S tem pa so dosegli le en del svojih zahtev, drugi del, da bi v usnjarni ustanovili sindikalno organizacijo, ki bi bila sposobna ščititi delavske pravice, ni naletel na razumevanje. Delavci so kljub temu ustanovili pripravljalni odbor in 10. novembra 1936 je Kraljevska banska uprava Dravske banovine odobrila Pravila podružnice Zveze združenih delavcev. Predlagatelji so bili Anton Finc, Janez Zore in Fani Zore. Podružnica je bila iz neznanih razlogov 16. julija 1937 črtana iz seznama delujočih društev. Drugi poizkus ustanovitve je bil 13. marca 1937, ko je oblast odobrila Pravila Delavske strokovne organizacije Mokronoške tovarne usnja v Mokronogu. Predlagatelji so bili Josip Kralj, Alojz Gornik in Ludvik Janežič. Na ustanovnem občnem zboru so bili izvoljeni Franc Kos za predsednika, Jože Kralj za tajnika, Ivan Rihtar za blagajnika, za odbornike pa Alojz Gornik, Jože Štrbenc, Jože Zupančič, Janez Orešnik, Ludvik Janežič in Rudolf Pleteršek. Pregledovalca računov sta postala Josip Markič in Karl Nadlišek, namestnika pa Pavel Lončarič in Ciril Brzin. Vse kaže, da je organizacija zaživela zelo dinamično, kajti že čez nekaj mesecev, 8. avgusta istega leta, so sklicali izredni občni zbor in izbrali novo vodstvo. Predsednik je postal Anton Finc, podpredsednik Ludvik Janežič, tajnik Jože Kralj, blagajnik Franc Tegelj, odborniki pa Franc Bah, Alojz Škoda, Ignac Perpar, Ciril Brzin in Rudolf Pleteršek; pregledovalca računov sta postala Josip Majcen in Jakob Majhen, namestnika pa Anton Hribar in Pavle Lončarič.

Društvo, ki je delovalo nestransko, je med drugim dajalo svojim članom kratkoročna posojila v višini 14 dnevne plače in podporo v času bolezni. Sredstva so pridobivali tudi z gledališkimi predstavami in prirejanjem veselic.

Na rednem občnem zboru, 20. februarja 1938, je bil izvoljen nov odbor: Ludvik Janežič - predsednik, Jože Blatnik - podpredsednik, Jože Kralj - tajnik, Franc Tegelj - blagajnik in odborniki Franc Bah, Alojz Škoda, Ignac Perpar, Anton Finc in Pavle Lončarič. Pregledovanje računov je bilo zaupano Ivanu Riharju in Cirilu Brzinu.

5. oktobra 1943 so tovarno zadele bombe iz nemških letal. Poškodovano je bilo predvsem skladišče, kjer je izbruhnil požar. Gasilci so ga kmalu ukrotili. Andrej Zupančič je v dnevniku zračni napad opisal takole: *»Prvič po italijanski okupaciji je bilo to noč v šoli prazno in tiho. Zjutraj smo vstali zgodaj. Ob sedmi uri smo bili že pripravljani na odhod. Bila je gosta megla in že je letal nek avion nad Mokronogom. Ob 10. uri je bila megla bolj redka in prileteli so avioni. Sirena v tovarni je zatulila, oglasil se je zvon na Gori. Opoldne so prileteli znova in to pot je šlo zares. Tovarniška sirena je zapiskala in zapiskale so padajoče bombe. Prve bombe so padle pri cerkvi, Ziherlovi in Zbilovi hiši. Odjeknile so močne detonacije. Čeprav so padale bombe tudi po 200 metrov stran, so na tej daljavi popokale vse šipe in se sesul ves omet. Mokronog je bil v črnem, rdečem dimu. Avioni, ki so strmoglavili, so povzročali pošastne žvižge. Zemlja se je tresla, zračni puh pa je bil kot sunek viharja. Naslednje bombe so padle na obeh straneh ceste po trgu navzdol. Avioni so krožili tako, da so prihajali nad Mokronog od juga. Vrgli so približno 70 bomb. Mrtvih je bilo razmeroma malo, ker so bili ljudje obveščeni in so bežali iz trga že zjutraj v megli. Mrtvi: Zbilova, stara 80 let, ni zjutraj zbežala, umaknila se je v vežo pod obok, ubilo pa jo je od strani; stara Koračinka in vnukinja, Pavletova hčerka; stara Sebanka (pri Stajniku); štiri leta star otrok, sin pismonoše Kranjca (mati je držala otroka v naročju, njej je odtrgalo roko); stara Šmitova: oče slep in bolan, mati stara in bolna. Torej sedem mrtvih: starci in otroci. Od partizanov, borcev ni bil nihče prizadet. To bombardiranje je bilo v strateškem pomenu neumnost, glede posledic pa zločin.«*

6. novembra, ob devetih zvečer, so tovarno obiskali še partizani. Da bi Nemcem preprečili oskrbovanje z usnjem, so jo zažgali.

Od takrat se tovarna ni več pobrala. 1944. l. je Kalin prenesel proizvodnjo na Vrhniko. Ljudski glas sicer pravi, da so bile takoj po vojni ponujene možnosti za obnovo usnjarne v Mokronogu. Takratni mokronoški veljaki so ponudbo menda z visokim nosom odklonili, češ, nam pa že ne bo smrdelo.

* * *

Za srednjeveška mesta pa tudi manjše naselbine obrtnikov in trgovcev je bilo značilno predvsem to, da so njihovi prebivalci živeli od zamenjave blaga. V trgovini se je vedno bolj uveljavljal denar. Trgovci, ki sprva niso imeli tako vidne vloge, so pridobivali na moči, saj je trgovina prinašala hitrejši zaslužek kot obrt. V naših krajih so živahno trgovali z živino, kožami, žitom, vinom, lesom, železom, suknom in soljo.

Stalna shajališča srednjeveških trgovcev so bili sejmi. Manjši krajevni sejmi so bili namenjeni pretežno za preskrbo prebivalstva, večji, mesečni in letni, pa so bili za tiste čase nekaj takega, kot so današnji mednarodni sejmi. Ni čudno torej, da so se mesta in trgi tako borili za pravico do prirejanja sejmov.

Tudi trg Mokronog ni bil izjema. Pravico do sejmov so mu ukinjali, spet dajali, zahtevali dokazila, za katera so verjetno vsi vedeli, da so zgorela v požaru ipd. Na drugi strani pa so tržani vztrajali in moledovali in le zaradi tega, zaradi njihove vztrajnosti, lahko še sedaj vsako tretjo soboto v mesecu Mokronog postane središče sveta.

Prav ste prebrali: središče sveta. Je v tem malo pretiravanja?

Morda. Ampak, kako bi vi opisali dogajanje,

če bi se tretjo soboto v mesecu sprehodili navzdol po mokronoški glavni ulici in bi vam nasproti Žlajpahove gostilne stojničar ponujal prave tirolske dokolenke in italijanske igrače, njegova v ruto zamarušena soseda prekmurski čebulček, z druge strani pa bi vas vabil do konca navit japonski tranzistor in opozarjal na najbolj poceni (prešvercano? Bog ne daj!) avdio sodobnost? Poleg stojnice s tranzistorji je zastaven možakar, na las podoben Martinu z Vrha pri Sveti Trojici, kar ob dostavnem vozilu razložil sekire, majhne, večje, največje, vse pa gorenjsko ostre. Na malem trgu, ki se odpre nekaj korakov nižje, pred prijazno Cvetanovo gostilno in mesarijo, se vam bodo ponudile kavbojke s hrvaškim naglasom, suha roba v zabeljenem ribniškem napevu in spominki v kičasti ljubljansčini. Na robu ovinka, ki ga skrbno nadzira okrepčevalnica "Pod lipo", se smehljajo gvinejske grmovnice, holandske gomoljnice, afriški datelji, mirnske rožice in usnjena bižuterija z Notranjske. Tu vas bo gotovo dosegel značilen smeh mesarja Cirila, vendar se ozrite le, če ste dovolj trdni, sicer vas bo zvabil ne glede na vaše gastronomske potrebe. Nikar pa se ne ustrašite pogleda v križišče, zmešnjava je samo na pogled grozljiva, kajti že v naslednjem trenutku boste ugotovili, da so konjske moči, žive in tiste v valje ujete, ukročene na neverjetno polžjo hitrost. Mimogrede lahko s pogledom ošvrknete še zdolgočasene obraze švicarskih ur, a nikar ne poizkušajte ugotoviti, katera ponuja pravi čas. Tudi sicer čas ni pomemben, če je, raje ne pojdite na sejem.

Vendar, če ste že tu, se vsaj za srk ustavite še pri trebanjskem prijaznežu s čebelarskimi eliksirji in medtem razmislite, ali morda res ne potrebujete ravno takšnih copat, kot se dobrikajo izpod platnene strehe domžalskega prodajalca. Korak naprej se vam ponujajo škropilnice (če niste vinogradnik, ste sadjar ali vsaj neke sorte vrtičkar!) z najbolj ekonomičnimi nemškimi razpršilci in kuhinjski noži, ki so večni, saj so iz najbolj pravega švedskega jekla. Nikar pa ne kupite plastičnega bogca, raje se domenite, da vam do drugič izdelajo lesenega. Je bolj domač.

Morda pa potrebujete sod ali sodček, lesen ali iz nerjaveče pločevine, uporaben ali pa samo za okras na kuhinjski polici? In kaj pravite za pravo slovensko motiko? Njen skovan in ukaljen obraz hudomušno ponuja še eno lastnost: je polavtomatska. Ne

verjamete? Prodajalec vam takoj demonstrira: dvigne jo z močjo svojih rok, dol pade sama.

Kaj pa doma napletene jopice z norveškim vzorcem? Morda špansko olivno olje, štajerski alfa kotli, belokranjske brezove metle, ročno izdelane ključavnice, angleška sončna očala, ruske kučme, ameriške video kasete in šentjernejski petelinčki, ki jih napolniš z vodo in potem poredno kikirikajo, ko jim pihaš v ritko?

Če ste ljubitelj gledališča, nikar ne zamudite vsaj ene od predstav na živinskem delu sejma. Edinstveno je že to, da vstopnine ne plačajo gledalci, temveč nastopajoči, drugače jih mitničar sploh ne spusti na sceno. Povečajte na primer gručo sredi katere živahno stopica dedec, tako zelo podoben Krjavlju, da je prav čudno, ker ne prodaja kože ampak pesni odo o kobilah z arabskimi geni. "Lahko jo vprežeš na levo ali desno stran", pravi in takoj pokaže kje je leva in kje desna stran, "nogo dvigne na povelje, breja je štiri mesece in krotka kot golobička, cena pa je, kaj še! to sploh ni cena, to je zastonj!" Če vas bo med predstavo butnil v hrbet goveji mavelj, vas je hotel samo opozoriti, da je cena nizka samo za tiste, ki ne vedo, da je izražena v nemških markah. Sicer pa, kaj bi v času traktorjev s konjem! Raje si oglejte pravo tovarno mleka, kajti ona, rojena holandka, je prav to!

Tri korake naprej se vam že dobrikajo pujski, veliki in majhni, vsi pa šentjernejsko šegavi, kot njihov lastnik, ki ti z najbolj resnim obrazom zagotovi, da je cena pač svinjska. Kakšna pa! Saj ne prodaja sladkorja.

V vrvežu ste morda prezrli pravega Kitajca. Njegove poševne oči so tako žalostne, da morate kupiti vsaj kitajsko mast, ki pomaga proti vsem vrstam glavobolov.

Na koncu prečne ulice se vam naravnost v žejo zasmehlja kdo ve koliko desetletij star obesek »Zlata kaplja« in - joj! S korakom ste skoraj zašli med lončeno razkošje, razstavljeno sredi ceste, no, morda ne natančno na sredini. Še preden ste se začeli lončarju čuditi ali opravičevati (učinek je v obeh primerih enak), vas je zgrabila melodija mojstra Andreja iz Sodražice: »Imate morda doma velik kup pšenice? Nimate? Škoda! Poglejte tole past za miške. Pri milijonih zrn bi se miška odločila ravno za zrnce, nastavljeno v pasti. V čem je skrivnost? Gospod moj, potrebno je poznati psihologijo! Če ne veš, kako miška misli, je ne boš ujel!«

In tako naprej.

In tako od nekdaj.

Vendar, kot smo že omenili, ne čisto gladko. Kar precej so se morali tržani truditi, da so sejme spravili v tradicijo.

Rekli smo že, da so bili sejmi eden glavnih privilegijev mest in trgov. Pravica je bila navadno zapisana že v ustanovni listini, ki so jo podeljevali vladarji in deželni knezi. Verjetno tudi v primeru Mokronoga ni bilo drugače. Prvi pisni dokument o mokronoških sejmih je šele iz leta 1569. Ta trgu sporoča, da mu je odvzeta pravica do tedenskega sejma, ki se je do tedaj odvijal vsak četrtek. Zakaj ta ukrep, se ne ve. Tržani so seveda takoj prosili vlado, da bi jim sejem vrnila. Čez dve leti, 17. februarja 1571, se je odzval nadvojvoda Karel. Kranjskemu vicedomu Herbertu Turjaškemu je poslal ukaz, naj prouči prošnjo Mokronožanov, predvsem pa naj ugotovi, če je imel ukinjeni sejem resnično tradicijo. Ne glede na takratne možnosti komunikacije so se stvari silno polževo odvijale, saj je mokronoška trška oblast šele 1. januarja 1575 lahko potrdila nadvojvodi Karlu, da je sprejela dokument o ponovni dodelitvi pravice tedenskega sejma.

Tudi za letne sejme ni oprijemljivih virov. Verjetno bi na vprašanje o začetku spet lahko odgovorila trška ustanovna listina, skoraj gotovo pa je, da so se odvijali v istih dnevih kot kasnejše čase, to je na dan proščjenja farnega patrona sv. Tilna, na dan Simona in Jude ter na Veliki četrtek. To lahko sklepamo tudi iz prošnje trškega sodnika in trškega sveta cesarici Mariji Tereziji, naj vendarle potrdi pravico prirejanja letnih sejmov. Namreč, l. 1747 so te sejme ukinili, menda zato, ker trg Mokronog ni mogel

predložiti nobenega dokumenta, ki bi to pravico izpričal. 9. maja istega leta je preko deželnega glavarstva Vojvodine Kranjske prispel odgovor deželne komercialne reprezentacije v Ljubljani, da je cesarica naklonjena Mokronožanom, vendar je treba poizvedeti, če mogoče ti sejmi ne bi škodovali sejmom v drugih kraljevskih mestih na Dolenjskem. Iz akta deželnega glavarstva v Ljubljani, datiranega 14. avgusta 1767, zvemo, da so bili trgu odobreni trije letni sejmi, in sicer na Veliki četrtek ter 8 dni po prazniku sv. Tilna in 8 dni po sv. Simonu in Judi. O tem je bila izdana posebna diploma z visečim voščenim pečatom. Z diplomom je bilo tudi določeno, da na sejmih lahko prodajajo samo domači trgovci, in to samo dovoljeno blago.

Tako so bili v Mokronogu po dvajsetih letih spet obnovljeni letni sejmi. Prvi tak je bil 28. oktobra 1767.

V času francoske zasedbe Mokronožani niso imeli težav s prirejanjem sejmov. Poučeni iz preteklosti, so kmalu po njihovem odhodu zaprosili cesarja Ferdinanda, da jim potrdi to pravico. 31. oktobra 1842 je z dvora prišla diploma, ki je potrdila sejme: v soboto pred tiho nedeljo, v soboto pred godom sv. Jerneja, na dan sv. Simona in Jude ter 9. decembra.

Trg pa je še naprej vztrajal.

1905 so oblasti končno dovolile še dva letna sejma. Eden je dobil dan pred praznikom Srca Jezusovega, drugi pa tretjo soboto v septembru. Istočasno je dobila dovoljenje tudi sejmica za prašiče. Določena je bila za vsak prvi četrtek v mesecu in tam se je obdržala do danes.

Med mokronoški trgovci se je iz 17. st. ohranilo ime Matija Strel, med kramarji Jernej Kavčič, kot tobačni založnik pa se omenja Gregor Milač. Iz 18. st. so znani Jakob Jaky in žena Liza ter kramarica Marta Tekalčič.

Na razvoj obrti in trgovine v Mirnski dolini je pomembno vplivala novozgrajena železnica Trebnje-Šentjanž, ki so jo spustili v promet 1908 leta. Žal je Mokronog obšla, saj je mokronoška železniška postaja skoraj tri kilometre oddaljena od kraja. Ljudski glas spet ve povedati, da zato, ker so se vaški veljaki, ki so se poleg obrti in trgovine ukvarjali še s prevozništvom, zbal, da bodo zaradi železnice ob zaslužek. Verjetno pa bolj drži, da je za tako speljane železniške tire kriv grof Barbo, ki je bil takrat deželni glavar v avstrijskem parlamentu. Zahteval je postajo pred svojim gradom na Rakovniku (pri Slovenski vasi) in tako se je železnica Mokronogu izognila. Morda pa je bila grofova zahteva podprta z željo prevoznikov? Kdo ve?

Proti koncu 19. st. je v Mokronogu zacvetela trgovina z lesom, ogljem in poljskimi pridelki. Najbolj močni trgovci s tem blagom so bili baron Berg, Ignac Majcen in Ivan Dev, med trgovci s špecerijo in manufakturo pa Josip Šircelj, Jernej Sbil, Franc Erat in kasneje Ivan Zihel, Gregor Koželj in Franc Strel.

V ljudskem spominu je na trgovce ostalo kar nekaj zgodbic, vendar že iz novejšega časa. Med njimi tudi tale, ki je morda vredna, da se ohrani:

Henrik Zbil je bil mokronoški posebnež. V mladih letih je prijateljeval s Cankarjem, ročno metal iz ljubljanskih kavarnic ponemškujene Slovence, igral violino, pisal priložnostne pesmice, slikal, sestavljal kmetom prošnje za davkarijo in pritožbe na uradniške odločitve, duhovičil, zabavljal čez oblast, po grlu žlahtno kapljico pretaaaaakal... česa vsega gospod Henrik ni počenjal! Med drugim je nekaj časa prodajal tudi "alfa" kotle, kot v teh krajih še danes rečejo prekucnim kotlom za kuhanje prašičje hrane.

Pa je tisti teden nanese, da si je za sidrišče izbral gostilno »Pri spodnjem Bulcu«. Seveda so Henrikovo lokacijo takoj zavohale mokronoške vinske mušice, kar pa sploh ni bilo težko, saj je Henrik delil veselje s tako širokimi zamahi, da je pljusvalo tudi čez rob mokronoške latvice.

Žal je vsakega veselja enkrat konec. Denarja tudi. In tako se je proti koncu tedna,

ko v žepih že tudi drobiž ni več delal drenja in ko so okrog njega krilile samo še najbolj vztrajne sence, Henrik globoko zamislil.

»A veš kaj, spoštovani gospod Tone, ali bi ti meni naredil eno poslovno uslugo?«

»Henč...«

»Gospod Henrik, prosim!«

"Gospod Henrik, zate vse!"

»Pojdi v zgornjo trgovino, k Zihernetu, in vprašaj, če imajo alfa kotle. In nikar ne povej, da te jaz pošiljam!«

Tone se je kmalu vrnil. Odgovor, verjetno pričakovan, je bil klasičen: ravno včeraj je zadnjega prodal, bo pa takoj poslal naročilo za nove.

Čez kake pol ure je Henrik zaprosil za enako uslugo Lojzeta, kasneje še Slavca, Ivana in Korla. Pozno popoldne se je v trgovino k Zihernetu odpravil še sam.

»Zastopam firmo za alfa kotle, morda ste zainteresirani?«

Trgovec Zihertl ga ni pustil do konca povedati: »Sam bog vas je poslal!«

»Ja, ampak Merkur! Saj veste, tisti s perutmi na gležnjih in krilato palico, ovito z dvema kačama.«

»O čem govorite?«

»O zaščitniku trgovcev.«

»Pustiva bogove, raje povejte, v kakšnem času lahko kotle dostavite?«

»Odvisno od količine. Za enega...«

»Pet. Ne! Sedem kosov bi rabil že včeraj.«

»Že pišem: v ponedeljek ekspresno na železniško postajo Mokronog. Ste rekli deset? Tako je prav! Malo zaloge mora biti, kajti pravi trgovec ne sme nikoli priti v zadrego.«

Kotli so res prispeli ekspresno in trgovec je novico še bolj ekspresno sporočil interesentom. Toda, saj ne more biti res!? Zanimanje za nakup je popolnoma izparelo!

»Saj ste vendar hodili spraševati za te kotle!« se je čudil trgovec, malo pa tudi jezil na Toneta, Lojzeta... in kmalu še na druge Mokronožane, ki so, ko se je zgodbica razvedela, tudi hodili samo poizvedovat in opazovat. Kaj ne! Deset alfa kotlov na kupu se v Mokronogu do tedaj še ni dalo videti.

Peček Stane